

OPStuki 2016 – Paikallisen opetussuunnitelmaprosessin tukikoulutus syksy 2013

Ulla Ilomäki-Keisala

Koulutuskoordinaattori/OPStuki 2016

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu

ulla.ilomaki-keisala@helsinki.fi

040-189 8959

TERVETULOA TYÖPAJAAN 1!

1. Mitä ja millaisia kokemuksia Sinulle on kertynyt ops-työstä urasi aikana?
2. Mitkä ovat mielestäsi nykyisen vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden vahvuudet?
3. Mitä tiedät tämänhetkisestä opetussuunnitelmauudistuksesta?

MIKÄ ON OPETUSSUUNNITELMA?

OPETUSSUUNNITELMA

- ”Opetussuunnitelma on suunnitelma siitä, mitä koulussa pitäisi opettaa.”
- ”Se on ennalta laadittu kokonaissuunnitelma kaikista niistä toimenpiteistä, joilla pyritään koulukasvatukselle asetettuihin päämääriin.”
- ”Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty.”

(Päivi Atjonen)

OPETUSSUUNNITELMA

- Opetussuunnitelmatyössä ei ole kysymys pelkästään asiakirjan tuottamisesta.
- Opetussuunnitelman tulisi olla opettajan, oppilaan, opiskelijan ja huoltajien yhteinen työväline.
- Opetussuunnitelma on keskeisin dokumentti, jolla yhteisö ilmaisee koulutusta koskevan tahtonsa.

OPETUSUUNNITELMAN KLASSISET OSAT

1. Tavoitteet
2. Oppisisällöt
3. Opetusmenetelmät
4. Arviointi

OPETUSSUUNNITELMA JA ARVOT

Opetussuunnitelma

1. arvokkaana tietona
2. rationaalisena systeeminä
3. kontrollin välineenä
4. kulttuurisena pääomana

(Jari Salminen)

OPS TYÖVÄLINEENÄ

- Kirjoitettu opetussuunnitelma
  - Toteutettu opetussuunnitelma
  - Koettu opetussuunnitelma
-
- Oppilas on pyritty nostamaan oppimis-opettamis-opiskelu -prosessien keskiöön 2000-luvulle tultaessa.
  - Pitäisikö ops rakentua tiedonaloille vai oppiaineille?
  - Minimi- vai maksimiovetussuunnitelma?

(Päivi Atjonen)

OPETUSSUUNNITELMA JA ARVOT

”Esimerkkinä voi mainita opetussuunnitelman tarkkuudesta tehdyt tutkimukset.

Mikäli opetussuunnitelman ohjaavaa merkitystä haluttaisiin lisätä ja tuloksia yhdenmukaistaa, olisi selkeämmin määriteltävä realistiset minimitalvoitteet maksimaalisten yleistavoitteiden sijasta.”

(Jari Salminen)

OPS:N TEHTÄVÄT

1. Yhteiskuntakehityksen suuntaaja
2. Tavoitteiden rakentaja
3. Koulutusjärjestelmän suunnittelun väline
4. Oppimateriaalien laadinnan ohje
5. Opettajan pedagogisen suunnittelun ohje
6. Arvioinnin perusta

(Laukkanen 1983)

OPS TYÖVÄLINEEKSI

- Perusopetuksen laki ja -asetus / lukiolaki ja -asetus
- Valtioneuvoston asetus perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta / Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta
- Esi- ja perusopetuksen perusteet / lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet
- Paikallinen ops (linjaukset, strategiat, arvopohja, muut päätökset, huoltajat, omaleimaisuus)
- Kunnan opetussuunnitelma
- Koulun ops (opetussuunnitelmakoordinaattorit ja työryhmät)
- Käytännön toteutus ja arviointi

PERUSKOULUN OPETUSSUUNNITELMAT

1. Peruskoulun opetussuunnitelma-komitean mietinnöt 1 ja 2
(POPS I ja POPS II)
2. Opetussuunnitelman perusteet 1985
3. Opetussuunnitelman perusteet 1994
4. Opetussuunnitelman perusteet 2004
5. Opetussuunnitelman perusteet 2016

OPS-UUDISTUSMALLEISTA

1. Ylhäältä alaspäin suuntautuva malli
  - vrt. 1970-luku
2. Alhaalta ylöspäin suuntautuva malli
  - vrt. 1980-luku
3. Yhteistyömalli
  - nk. partnership-ajattelu
  - vrt. OPS 2016

(Jaana Seikkula-Leino, 2007)

OPETUSSUUNNITELMA- UUDISTUS

OPS 2016

MIKSI UUSI OPS 2012-2016?

Uudistuksen lähtökohtana:

- Perusopetuksen nykyiset vahvuudet
- Tulevaisuuden haasteet koululle ja oppimiselle
- Koulutuksellisen tasa-arvon turvaaminen
- Valtakunnallisen yhdenvertaisuuden vahvistaminen

MIKSI UUSI OPS 2012-2016?

Miksi vuoden 2004 ops ei enää riitä? (vrt. Opettaja)

- Oppisisällöt ovat liian laajat. Aihekokonaisuudet ovat jääneet irrallisiksi.
- Kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet on selkiytettävä.
- Työtavat ja oppimisympäristöt ovat muuttuneet.
- Oppilaiden hyvinvointiin on kiinnitettävä huomiota.
- Taito- ja taideaineita toivotaan lisää.
- Arviointi on kehittynyt monipuolisemmaksi.
- Kodin ja koulun välinen yhteistyö on muuttunut.
- Vuoden 2004 ops ei vastaa koulujen ja oppimisen tulevaisuuden haasteisiin.

KYSYMYKSIÄ

- Miten kirjoitettu opetussuunnitelma siirtyisi hyväksi käytännöiksi?
- Onko opetussuunnitelma ennakkoon tehtynä, aikuisten kuvittelemana tulevaisuuden este aidolle oppijakeskeisyydelle, jossa kasvavien lasten ja nuorten oppimisen ja kasvamisen erityistarpeet ovat kaiken lähtökohtana?
- Missä asioissa tarvitsemme yhtenäisyyttä, jotta oppilaan oppimispolku olisi vihdoinkin yhtenäinen ja peruskoulu rikas ja oppimiseen haastava ympäristö kaikille siellä työskenteleville?

(vrt. Päivi Atjonen)

UUDISTUKSEN TAVOITTEET

1. Toimintaperiaatteiden selkiyttäminen
  - tavoitteet, sisältö ja toteuttaminen
2. Oppilaan yksilöllinen ohjaus ja tuki
  - Jokainen oppilas voi opiskella lähtien liikkeelle omista lähtökohdistaan.
  - Koulutyö kannustaa omien vahvuuksiensa löytämiseen ja kehittämiseen sekä opiskelusta motivoitumiseen.
3. Osaamisen korkean tason turvaaminen
4. Sivistystehtävän ja perusopetuksen eheys

(Irmeli Halinen)

UUDISTUKSEN TAUSTALLA

Toimintaympäristön muutokset:

- Tiedon luonteen muutos ja laaja-alaisten taitojen merkitys
- Muutokset yhteiskunnan sosiaalisissa rakenteissa sekä lasten ja nuorten kasvuympäristössä
- Teknologian kehitys
- Globalisaatio ja suomalaisen yhteiskunnan muutos
- Ilmaston muutos, väestön kasvu ja ympäristö

(Irmeli Halinen)

KOULUTYÖ JA OPPIMINEN

Osaamisessa korostuu:

1. eri tilanteisiin sovellettavissa oleva laaja-alainen osaaminen, ajattelu ja ongelmanratkaisu
2. olennaisen löytäminen suuresta informaatiomäärästä
3. kommunikoinnin, verkostoitumisen, yhteistyön ja tiimeissä toimimisen ja oppimisen taidot
4. tietoisuus omasta identiteetistä, itseluottamus ja vastuunotto omasta tulevaisuudesta
5. erilaisten tapojen, kielten ja kulttuurien ymmärtäminen, osallistuminen ja vaikuttaminen

(Irmeli Halinen)

KOULUTYÖ JA OPPIMINEN (jatkuu)

Osaamisessa korostuu:

6. kestävän kehityksen haasteiden ymmärtäminen, osallistuminen ja vaikuttaminen
7. aloitteellisuus, joustavuus, muutososaaminen ja vaikuttaminen
8. nopeasti kehittyvän teknologian omaksuminen ja monipuolinen käyttö, digitaaliset taidot
9. luovuuteen, mielikuvitukseen, kekseliäisyyteen ja yrittäjyyteen liittyvät valmiudet

(Irmeli Halinen)

TAVOITTEENA 2012-2016

- Tavoitteena saada selkeämpi, entistä suppeampi opetussuunnitelma.
- Koulua ei saa vaivata kiire!
- Perusteiden valmistelu tehdään nyt entistä avoimemmin ja laajemmassa sidosryhmäyhteistyössä.
- Tutustu ja kommentoi 19.11.2012 alkaen:
www.oph.fi

<http://www.oph.fi/ops2016>

- Etusivu
- Tavoitteet: Opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen tavoitteet
- Aikataulu: 2012-2014
- Työryhmät
- Paikallisen työn tuki: tiekartta
- Perusteluonnokset: luvut 1–5
- Blogi
- Taustamateriaalit

**LUONNOS
OPETUSSUUNNITELMAN
PERUSTEIKSI 2014
14.11.2012**

Luvut 1–5

KANSALLINEN NORMI

- Opetussuunnitelman perusteet on kansallinen normi, jonka pohjalta laaditaan kunnalliset ja koulukohtaiset opetussuunnitelmat.
- www.oph.fi
- <http://www.oph.fi/ops2016>

LUONNOKSET

- Opetusuunnitelman perusteiden rakenne
- Perusteissa olevat arvot ja oppimiskäsitys
- Opetuksen tehtävä ja valtakunnalliset tavoitteet
- Toimintakulttuuri
- Oppimista edistäviä tekijöitä
(esim. oppimisympäristöt, työtavat, yhteistyö)
- www.oph.fi

LUONNOKSET (jatkuu)

- Oppiaineita koskeva uudistustyö käynnistyi tältä pohjalta tammikuussa 2013 (vrt. luonnokset).
- Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettu opetuksen ja perusopetuksen tuntijaosta 28.6.2012
- Esiopetuksen perusteiden valmistelu alkoi joulukuussa 2012.
- > Kommentointi syyskuussa 2013

MISSÄ TARVITAAN MUUTOSTA? (luku 1)

Muutosta tarvitaan mm.

- Arvot
- Oppimiskäsitys
- Toimintakulttuurin muutos
- Toiminta- ja oppimisympäristön muutokset
- Oppilaiden osallisuus ja osallistaminen (vrt. työtavat ja eheyttäminen)
- Laaja-alainen osaaminen (vrt. esim. monilukutaito)
- Opettajan rooli ja yhteiskunnan muutokset

MISSÄ TARVITAAN MUUTOSTA? (...jatkuu)

- Kaikissa vaiheissa huomioidaan, että koulujen henkilöstö ja oppilaat sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmaan liittyvien asioiden pohdintaan.
- Opetussuunnitelma perusteiden uudistamisen ytimessä on toimintakulttuurin ja pedagogiikan kehittäminen.
- Opetuksen järjestäjä päättää opetuksen järjestäjän yhteisistä sekä koulukohtaisista osuuksista.
- Opetussuunnitelman tekeminen seutu- ja kunnallisena yhteistyönä on suositeltavaa voimavarojen yhdistämiseksi – säästämiseksi!

OPPIMISKÄSITYS (luku 2)

- Oppiminen on oppilaan aikaisempiin tietoihin, taitoihin ja kokemuksiin pohjautuvaa päämääräsuuntautunutta toimintaa.
- Oppilas on aktiivinen toimija: asettaa tavoitteita, ratkaisee ongelmia itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.
- Oppilas reflektoi oppimisprosessejaan, kokemuksiaan ja tunteitaan.
- Oppiminen on erottamaton osa yksilön kokonaisvaltaista elinikäistä ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista.

OPPIMISKÄSITYS (jatkuu)

- Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa vertaisryhmän, opettajan, kouluyhteisön jäsenten, koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri yhteisöjen kanssa erilaisissa oppimisympäristöissä: yksin, yhdessä tehden, suunnittelua, ajattelua, tiedon hankintaa ja arviointia.
- Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan (vrt. omien ja toisten tunteiden tunnistaminen).
- Tavoitteellinen oppiminen on taito > omista oppimisprosesseistaan tietoinen oppilas > itseohjautuvuus > Kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestään oppijana ohjaavat oppimisprosessia.

MITÄ ON HYVÄ OPETTAMINEN?

(luku 2)

- Kannustava, realistinen palaute
  - Oikeudenmukainen arviointi
  - Oppimisympäristöjen turvallisuus, yhteisöllisyys ja kannustavuus
  - Välittävä ja arvostava vuorovaikutus
-
- Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle.
  - Mitä elinikäinen oppiminen edellyttää?
  - Positiivista asennetta?

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ^eNORSSI

(luku 3)

Tulevaisuuden edellyttämä laaja-alainen osaaminen:

- Ajattelu ja oppiminen
- Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- Itsestä huolehtiminen, arjenhallinta ja turvallisuus
- Monilukutaito
- Tieto- ja viestintätekniiikan osaaminen
- Työskentely, opiskelu ja työelämässä tarvittava osaaminen

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN

- Syntyy entistä enemmän verkostoissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.
- ...kehittyy eri oppiaineita opiskeltaessa, kouluelämän kaikissa tilanteissa ja muussa toiminnassa.
- ...auttaa oppilasta löytämään omat voimavaransa ja vahvistamaan haluaan elinikäiseen oppimiseen ja kehittymiseen.
- ...edistää oppilaan kehitystä ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä; tukee hänen valmiuttaan suuntautua tulevaisuuteen ja edistää kestäväää kehitystä.

MITÄ LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN EDELLYTTÄÄ MEILTÄ?

1. Laaja-alaisen osaamisen kehittäminen vaatii jokaisen oppiaineen opetuksen ja koulun muun toiminnan tietoista suuntaamista yhteisiin tavoitteisiin.
2. *Tiedostettava*, että tieto on moniulotteista ja suurelta osin jatkuvasti muuttuvaa.
3. Koulun arvoperusta ja sen varaan rakentuva toimintakulttuuri vaikuttavat merkittävästi osaamiseen.
4. Osaamisen kehittämisessä tarvitaan oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tiedonrajojen ylittämistä.
5. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa omaksuttavia tietosisältöjä enemmän se, miten koulussa työskennellään, miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus järjestetään ja miten oppimista ja koulunkäyntiä tuetaan.

TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOS

(luku 4)

Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri:

- Oppiva yhteisö
- Monipuoliset työskentelytavat
- Vuorovaikutus ja osallisuus
- Hyvinvointi
- Turvallinen arki
- Kulttuurinen monimuotoisuus ja kielitietoisuus
- Vastuu ympäristöstä ja tulevaisuuteen suuntautuminen

TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOS

(luku 4)

Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka muodostuu

- säädöksistä sekä paikallisista ja koulujen omista suunnitelmista
  - johtamisrakenteista ja työn organisoinnista
  - oppimiskäsityksestä ja pedagogiikasta sekä
  - vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- > Osa toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja samalla tahattomia.

MITÄ TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOS EDELLYTTÄÄ MEILTÄ?

- ...yhteisesti sovittua arvoperustaa ja oppimiskäsitystä.
- Perusopetuksessa toimintakulttuurin kehittämistä ohjaa pyrkimys hyvään elämään, joka edellyttää kestäväää elämäntapaa.
- Toimintakulttuuri vaikuttaa kaikkien päivittäiseen hyvinvointiin ja koulutyön mielekkyyden kokemukseen.
- Oppilaat kasvavat koulun toimintakulttuurissa ja omaksuvat huomaamattaankin sen arvoja, asenteita ja tapoja sekä vuorovaikutus- ja kielenkäyttömalleja.
- Kouluyhteisö vaikuttaa toimintatavoillaan oppilaan hyvinvointiin ja osaamisen kehittymiseen.

MITEN OPPIMISTA EDISTETÄÄN?

(luku 5)

Keskeisiä muutoshankkeiksi muuttuvat oppimisympäristöt, uudet työtavat ja yhteistyön tekeminen:

1. Motivaation vahvistaminen
2. Eriyttäminen
3. Eheyttäminen
4. Yhteisöllisen oppimisen tukeminen
5. Tieto- ja viestintätekniiikan monipuolinen hyödyntäminen

OPETTAJA-LEHTI KIRJOITTA

OPS 2016

OPS 2016 SUUNTAVIIVOJA

- Hallitus aikoo lisätä perusopetuksen vähimmäistuntimäärää kolmella vuosiviikkotunnilla
  - > päätetään vuoden 2013 aikana.
  - > tasa-arvon lisääminen.
- Eri oppiaineiden nivelkohtien yhdenmukaistaminen

OPS 2016 SUUNTAVIIVOJA (jatkuu)

- Taito- ja taideaineiden opetusta lisätään > kaikille yhteistä opetusta lisätään (+ 4 vuosiviikkotuntia)
  - > lisää tunteja
  - > virkoja ja mahdollisuus saada päteviä opettajia.
- Liikunnan tuntimääriä lisätään.
- Kotitalous luetaan vastaisuudessa virallisesti taide- ja taitoaineiden kokonaisuuteen.

OPS 2016 SUUNTAVIIVOJA

(jatkuu)

- Draaman käyttöä opetusmenetelmänä lisätään sekä äidinkielen että yhteiskuntaopin opetuksessa.
- Historian ja yhteiskuntaopin tunteja lisätään (+ 2 vuosiviikkotuntia)
  - > yhteiskuntaoppia alaluokille
  - > draaman keinoin
  - > yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja ja taloustiedon opetusta.

OPS 2016 SUUNTAVIIVOJA (jatkuu)

- Fysiikkaa, kemiaa, biologiaa, maantietoa ja terveystietoa opetetaan alaluokilla ympäristöoppiin integroituna.
- Uskonnosta ja elämänkatsomustiedosta vähennetään yksi vuosiviikkotunti (- 1 vuosiviikkotunti).

OPS 2016 SUUNTAVIIVOJA

(jatkuu)

- Kieliohjelmia monipuolistetaan.
  - > valinnaisten kielten ylimääräistä opetusta A2-kielessä ja B2-kielessä.
  - > B1-kielen opetusta varhennetaan alkamaan kuudennelta luokalta.
- Valinnaisiin oppiaineisiin kohdennettavasta kolmen vuosiviikkotunnin lisäyksestä vähimmäistuntimäärään päätetään keväällä 2013.
- Opetus- kulttuuriministeriö valmistelee vuoden 2014 loppuun mennessä hallituksen esityksen, jossa vapaaehtoisen A2-kielen tarjoaminen säädettäisiin opetuksen järjestäjille pakolliseksi.

OPETTAJA KYSYY 30.8.2013

Maija-Leena Nissilä: *”Mitä paikallisesti voi tehdä jo nyt?”*

Irmeli Halinen: *”Kannattaa käynnistää opetussuunnitelmaa pohjustava keskustelu. Tukimateriaalia saa Opetushallituksen OPS 2016 –verkkosivuilta.”*

BLOGIT OHJAAMASSA PROSESSIA

1120 kommenttia + 114 lomaketta = entistä parempi OPS!

- Reilut 80 % opetuksen järjestäjien kautta tulleista vastauksista totesi perusteiden uudistamisen suunnan olevan oikea tai melko oikea.
- Mikä esiopetusikäisten lasten opetuksessa on kaikkein tärkeintä? Miten saadaan vielä isompi joukko mukaan keskusteluun? Lähtisikö viesti juuri sinun kauttasi eteenpäin?

(Opetusneuvos Irmeli Halinen)

Oppilaat ja oppimisen tulevaisuus

- Oppimisen tulevaisuus 2030 -barometrien tuottamasta aineistosta on koottu julkaisu:
- [Oppimisen tulevaisuus 2030 - Toinen koulu, toinen maailma](#)
- [Lukion tulevaisuus 2030 – Toinen koulu, toinen maailma](#)
- Miten oppilaat teidän kunnassanne ja koulussanne ovat työssä mukana? Saavatko he olla mukana rakentamassa omaa tulevaisuuttaan?

(Opetusneuvos Irmeli Halinen)

OPS 2016 tukee kouluja kestävän tulevaisuuden polulla

- ...tavoitteena on ollut, että jokaisella koululla on oma kestävän kehityksen ohjelma.
- [Suomen luonnon päivää](#) vietetään la 31.8.2013. Kouluissa Suomen luonnon päivän toivotaan näkyvän teemapäivää edeltävällä viikolla.
- [Rakennusperintöpäivää](#) vietetään 6.-8.9.2013 teemalla ”Eläköön rakennus”.
- Vuosi 2014 on nimetty [Suomenlahti-vuodeksi](#).
- Kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ympäristökysymysten parissa kouluille tarjoaa [GLOBE-ohjelma](#), jossa tutkivan oppimisen keinoin päästään luonnonprosessien ja ympäristön tilan syvälliseen ymmärtämiseen.

(Opetusneuvos Lea Houtsonen)

Opetussuunnitelma kahdella kielellä

- Jotta työ onnistuu ja tuntuu kaikista siihen osallistuvista mielekkäältä, on tärkeää hahmottaa ensin uudistuksen tavoitteet ja yleiset linjat ja muodostaa itselle kokonaiskuva uudistuksesta.

(Opetusneuvos Christina Anderssén)

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeakin uudistetaan

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen osatyöryhmä sai tehtäväkseen tarkistaa esi- ja perusopetuksen tukea koskevat luvut ja tehdä esitykset tarvittavista muutoksista ja täsmennyksistä. Työryhmä tekee myös ehdotuksen siitä, miten nykyiset perusteet ovat jaettavissa selkeään normiosuuteen ja toteuttamista tukevaan aineistoon, ns. tukiosuuteen.

(Opetusneuvos Pirjo Koivula)

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeakin uudistetaan (...jatkuu)

- Tehtävänä on myös pohtia, miten oppimisen ja koulunkäynnin tuki kuvataan eri oppiaineiden yhteydessä. Oppilaan oikeus tukeen toteutuu kunnolla vasta silloin, kun se näkyy myös kaikissa oppiaineissa. Kullekin oppiaineelle ominaista eriyttämistä kuvataan oppiaineen työtapojen yhteydessä. On hyvä pohtia eri oppiaineiden solmukohtia, jotka tuottavat keskimääräistä enemmän vaikeuksia oppimisessa. Kun ne on tiedostettu, voidaan ottaa käyttöön uusia oppimisstrategioita. Arvioinnissa taas mietitään, millaisia menetelmiä voidaan käyttää, että oppilas voisi parhaiten osoittaa osaamisensa, jos hänellä on oppimisvaikeuksia.

(Opetusneuvos Pirjo Koivula)

Miten sinä kehittäisit esiopetusta?

- Tuoreen esiopetuksen laatua tarkastelleen arviointitutkimuksen mukaan lasten ja huoltajien aidon osallisuuden kehittämisessä on vielä tehtävää.
- Lasten toimintaympäristö muuttuu ja sen myötä myös esiopetuksessa on katsottava tulevaisuuteen. Kaikki tiedot nykytilasta eivät ole iloisia. Hätkäyttäviä ovat esimerkiksi tilastot lasten liikunnan vähäisyydestä.

(Opetusneuvos Arja-Sisko Holappa)

Tavoitteena monilukutaito

- Käsitteen nimenä monilukutaito on sujuvaa suomea ja näppärän lyhyt. Sen haasteena on, että sitä pitää osata tulkita totuttua laajemmin niin, että **lukutaito** (engl. *literacy*) -käsitteeseen kuuluu ymmärtämisen lisäksi myös tekstien tuottaminen. Tuottaminen puolestaan ei ole vain kirjoittamista, vaan tietoa välitetään moni eri tavoin ja välinein. Nykytekstit ovat monikanavaisia, **multimodaalisia**.

(Opetusneuvos Pirjo Sinko)

Tavoitteena monilukutaito (...jatkuu)

- Kaikki varmaan jo ymmärsivät lukemansa: opettajan on pidettävä huolta oman lukutaitonsa kehittymisestä, hallittava monilukutaidon kirjo johdattaessaan oppilaitaan monimediaiseen tekstimaailmaan ja uusiin lukutaitoihin.

(Opetusneuvos Pirjo Sinko)

Tunteet kuuluvat oppimiseen

- Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana oppimiseen ja opettamiseen liittyvät tunteet ovat alkaneet kiinnostaa tutkijoita yhä enemmän. Mielenkiinto on suuntautunut muun muassa suoriutumiseen, motivaatioon ja sitoutumiseen. Nykytiedon valossa näyttääkin, että emotionaalinen hyvinvointi tukee oppimista ja myönteiset tunnetilat edistävät oppilaiden sitoutumista oppimisprosessiin. Tällä seikalla on merkitystä pedagogisten ratkaisujen kannalta. Tutkijat ovat olleet kiinnostuneita myös itsesäätelystä ja luokkahuoneen vuorovaikutustilanteista. Tulosten pohjalta voisi tiivistetysti todeta, että opettajan toiminnalla näyttää oleva keskeinen merkitys sekä itsesäätelyn oppimisessa että opiskeluilmapiirin luomisessa.

(Opetusneuvos Eija Kauppinen)

Oppimisen arvioinnin linjauksia

- Oppilaan oppimisen ja kehityksen kannalta on tärkeää, että koulussa vallitsee oppimista tukeva, kannustava ja vuorovaikutukseen perustuva arviointikulttuuri. Siksi uudistuvissa opetussuunnitelman perusteissa halutaan korostaa tällaisen arviointikulttuurin rakentamista ja kuvata paikallisen opetussuunnitelmatyön tueksi myös sen keskeisiä pedagogisia piirteitä.

(Opetusneuvokset Erja Vitikka & Eija Kartovaara)

Oikeus oppimiseen ja iloon

- Nyt luonnoksena olevat esiopetuksen perusteet valmistuvat ensi vuoden aikana. Suomalaiseen tapaan opetussuunnitelmatyöhön kuuluu tärkeänä osana paikallisen opetussuunnitelman tekeminen. Siihen on aikaa heinäkuuhun 2016 saakka. Perusteluonnos korostaa muun muassa lasten osallisuutta. Jotta tämä ja muut tärkeät tavoitteet oikeasti toteutuisivat, tarvitaan opettajien osallisuutta, mahdollisuutta pohtia oman työn periaatteita yhdessä kollegoiden kanssa. Esiopetuksen luonnos antaakin tähän runsaasti aineksia. Esimerkiksi tulevaisuuden laaja-alaisen osaamista, oman toimintakulttuurin kehittämistä tai työtapojen käyttöä käsittelevät luvut antavat varmasti aiheita hyvään keskusteluun.

(Opetusneuvos Arja-Sisko Holappa)

Säveltäminen ja muu luova tuottaminen kantavaksi osaksi musiikin opetussuunnitelmaa

- Musiikillinen keksintä sisältyy jo tällä hetkellä opetussuunnitelman perusteisiin. Musiikin oppimistulosten arvioinnin yhteydessä opettajille tehdyn kyselyn mukaan kuitenkin vain kahdeksan prosenttia opettajista säveltää tai improvisoii oppilaidensa kanssa usein tai lähes joka tunti.

(Opetusneuvos Eija Kauppinen & dosentti Sara Sintonen)

MILLAINEN PROSESSI?

MITÄ JA MITEN?

MITEN OPS-UUDISTUS TEHDÄÄN?

Pedagoginen opetussuunnitelmauudistus

- onnistuu, jos ajoitus on ”oikea” vrt. yhteiskunnan elinkeinojen, teknologiakehityksen ja työelämän tarpeet
- tarvitsee sisäistä jatkuvuutta ja ”työrauhaa”
- edellyttää taloudellisia resursseja
- edellyttää myönteisen henkisen ilmapiirin syntymistä tukemaan kehittämistoimintaa

(Jari Salminen)

- tarvitsee tuekseen vahvoja tukijoita kouluhallinnon tasolla
- edellytetään kiinnostusta oppilaiden ja heidän vanhempiansa taholta
- vaatii, että opettajien on sitouduttava pitkäjänteiseen uudistukseen tiiviisti ja ratkaistava sen aiheuttamat uudet hankaluudet.

(Jari Salminen)

TIEKARTTA OHJAA

OPS-tiekartan kysymykset kevät 2013

- Miten kunnan toimintakäytänteet sekä kunkin koulun toimintatavat ja arki edistävät oppimista ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja?
- Miten oppilaat ovat mukana suunnittelussa – miten he oppivat vaikuttamaan ja ottamaan vastuuta ympäristöstään?
- Miten kunnassa/koulussa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus?
- Miten kunnan/koulun toimintatavat tukevat kaikkien yhteisön jäsenten hyvinvointia?
- Mitkä ovat varhaiskasvatusta, esiopetusta ja perusopetusta yhdistäviä keskeisiä tavoitteita, kasvatuksellisia teemoja ja toimintaperiaatteita?
- Miten yhteys toisen asteen koulutukseen toimii?
- Millaista osaamista alueen/kunnan/koulun henkilöstö tarvitsee edistääkseen asetettuja tavoitteita? (vrt. täydennyskoulutuskysely ja uuden ops:n vaatimukset)

TIEKARTTA OHJAA

OPS-tiekartan kysymykset syksy 2013:

- Miten esiopetuksen nykyinen opetussuunnitelma toimii? Entä käytäntö? Mitkä ovat vahvuutemme ja keskeiset kehittämistarpeemme?
  - Miten Opetushallituksen luonnos esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi muuttaisi alueen/kunnan/
  - koulun toimintaa sekä esiopetusta? Mihin se meitä haastaa?
  - Mitä opimme alueellisen/paikallisen opetussuunnitelman aiemmista laadintavaiheista? Mitä kannattaisi tehdä toisin? Mitkä olivat hyviä käytänteitä?
- > Huom! Esiopetuksen perusteluonnoksen kommentointi syyskuussa 2013

OPS-TYÖN ALOITTAMINEN

- Nykytilan kuvaus ja arviointi
- Etukäteistietojen hankinta
- Verkoston luominen ja yhteistyön suunnittelemine
- Aikatauluista ja tehtäväalueista sopiminen
- Tiedottamisesta sopiminen
- Keskustelu ja ajatustenvaihto ts. informaation tuottaminen
- Opetussuunnitelman kokoaminen ja kirjaaminen
- Arviointi (lausuntokierrokset)
- OPS-työn lopettaminen / päivittäminen

MILLAINEN PROSESSI?

- Millainen on laadukas ops-prosessi?
  - Aikaa!
  - Kehittämissuunnitelma
  - Yhteistyö ja tukevat rakenteet
  - Materiaalit
  - Työvälineet
  - Koulutus
  - Sitoutuminen / sitouttaminen
  - Reflektointia ja palautetta
  - Palkkaus
  - Muut tukitoimet

SITOUTTAMINEN

- Miten opettajat saadaan mukaan ops-työhön?
  - prosessi vaatii aikaa ja resursseja
  - kokousajat
  - johtaja / henkilö, joka valmistelee
  - tarpeen luominen
  - tavoitteet selviksi
  - sisällöt selviksi
  - ops-projektilla aikataulu
  - selkeät roolit ja tehtävät: johtaja, vetäjä, tekijä, kokoaja, tiedottaja, hengen luoja jne.
  - vapauden ja tilan antaminen
  - kaikki ovat asiantuntijoita
  - erilaisuuden arvostaminen
  - jatkuva tiedottaminen
  - tuen saaminen

SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖN ^eNORSSI KÄYNNISTÄMINEN

Miten oppilaat, huoltajat ja koulun eri sidosryhmät saadaan mukaan ops-työhön?

- tarpeet yhteistyölle oman koulun arjessa ja luettavissa perusteluonnosteksteistä (vrt. OPS 2016)
- uusi ajattelutapa vaatii ideointia, kokeiluja, aikaa ja resursseja
- aktivoidaan huoltajia (esim. vanhempainillat, luokkatoimikunnat, Kodin ja koulun päivä jne.)

ARVOKESKUSTELU

Arvokeskustelun järjestäminen:

- Mitkä asiat ovat koulussamme hyvin?
- Mitkä meidän pitäisi kehittää ensisijaisesti?
- Miten osallistamme oppilaitamme jatkossa?
- Mitä muutoksia teemme toimintakulttuurimme hyväksi?
- Miten muutamme toiminta- ja oppimisympäristöämme?
- Mikä on koulumme tietotekniikan osaamisen, hyödyntämisen ja käyttöasteen tila?
- Miten koulumme muu henkilökunta, huoltajat ja muut sidosryhmät saadaan jakamaan kanssamme arjen asioita – tekemään muutos?

ARVOKESKUSTELU (jatkuu)

Kehityskeskustelut:

1. Mitkä ovat vahvuuteni?
2. Mitkä ovat yhteisölliset vahvuuteni?
3. Mitä olen valmis tekemään muutoksen aikaan saamiseksi?
4. Mitkä ovat koulutustarpeeni uutta ops:aa ajatellen (vrt. laaja-alainen oppiminen ja toimintakulttuurin muutos)?

TULEVAISUUS

Mitä tulevaisuus edellyttää oppijoilta?

- hyviä oppimisen valmiuksia
- sosiaalisia taitoja
- epävarmuuden sietoa
- valintojen tekemistä
- jatkuvaa identiteetin rakentamista
- arvojen tiedostamista

(Hannele Niemi 7.3.2003)

ONNISTUMINEN

Yhteisöllisen kehittämistyön onnistuminen

1. Valmius muutokseen
2. Nykytilan ja tavoitetilan tiedostaminen
3. Suunnitelmallisuus
4. Erilaisten pienryhmien hyödyntäminen
5. Kehittämisorientoitunut johtajuus

(Anu Haapala)

Lähteet:

- www.oph.fi, <http://www.oph.fi/ops2016>
- Opetushallitus, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset, Määräys 29.10.2010
- OPS-HKI, Helsingin kaupungin peruskoulujen kuntakohtaiset opetussuunnitelmamuutokset 2011, luonnos 17.1.2011
- Opetusneuvos Irmeli Halinen, Harjoittelukoulut, eNorssin koulutustilaisuuksien ja seminaarien luennot 2010-2013.
- Yhtenäisen peruskoulun menestystarina. Toim. Kauko Hämäläinen, Aslak Lindström ja Jorma Puhakka. Yliopistopaino 2006. Päivi Atjonen, Opetussuunnitelman tie tylsästä komiteamietinnöstä värikkääksi nettisivustoksi –artikkeli s. 76-82.
- Yhtenäisen peruskoulun menestystarina. Toim. Kauko Hämäläinen, Aslak Lindström ja Jorma Puhakka. Yliopistopaino 2006. Irmeli Halinen ja Asta Pietilä, Yhtenäisen perusopetuksen kehityksestä –artikkeli s. 95-107.
- Salminen, Jari. Koulun pirulliset dilemmat. Kustannusosakeyhtiö Teos 2012. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Lähteet (jatkuu)

- Tikkanen, Tiina. “Pakkopullasta tiennäyttäjäksi, Opettaja 25.3.2011 N:o 12 s. 8-11.
- Rutonen, Matti. Ops-uudistustyö vauhtiin. Opettaja 10.8.2012 N:o 32 s. 6.
- Kotro, Arno. Paras mahdollinen koulu. Opettaja 14.9.2012 N:o 37 s. 12
- Tikkanen, Tiina. Opetussuunnitelmatyössä orientaation aika. Opettaja 14.9.2012 N:o 37 s. 66
- Opetussuunnitelmatyöhön varauduttava. Opettaja 14.9.2012 N:o 37 s. 73.
- Nissilä, Maija-Leena. Uudistuvatko aihekokonaisuudet? Opettaja 30.8.2013 N:o 35 s. 6.